

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Mol – Molderdijk

Titel

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Mol – Molderdijk

Auteur

Tina Dyselinck, Erik Verbeke

Opdrachtgever

Colruyt Group

Projectnummer

2016-447

Plaats en datum

Gent, november 2016

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 320

ISSN 2033-6896

Inhoud

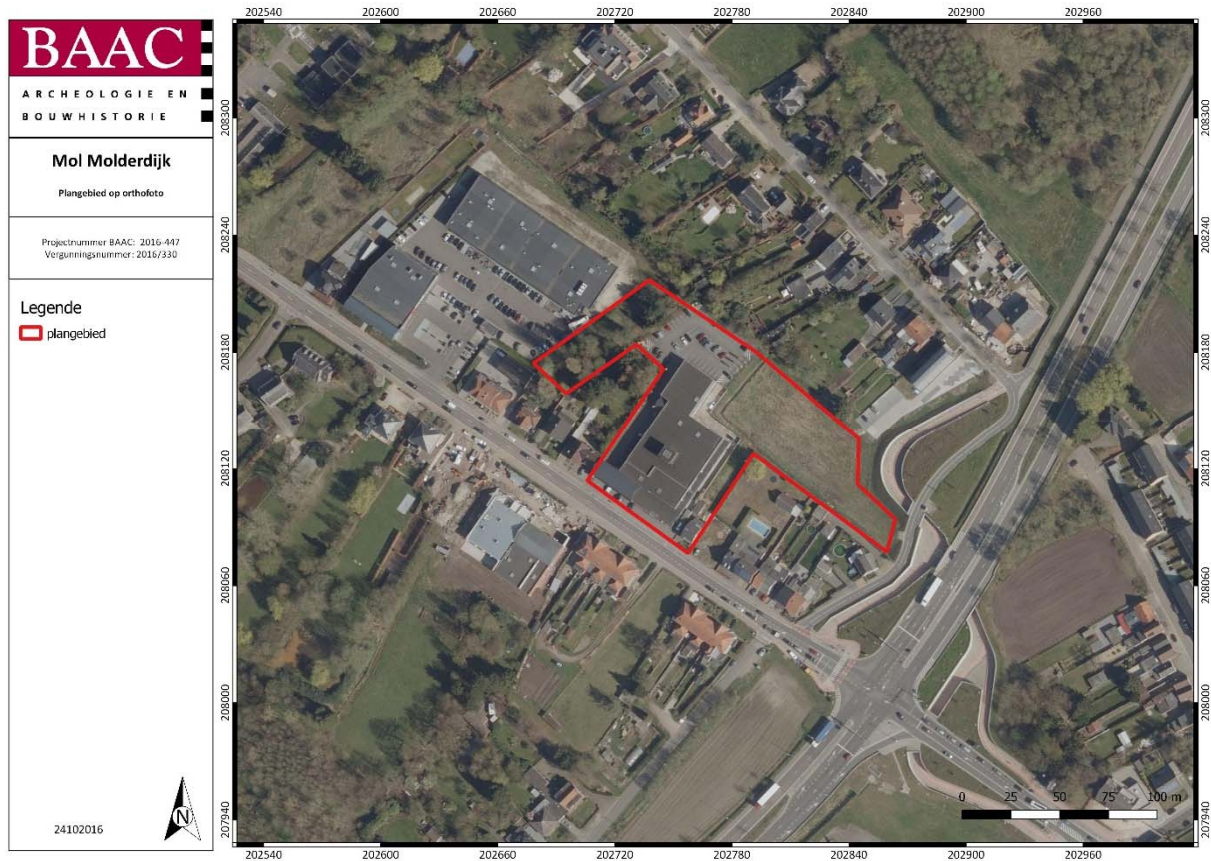
1	Inleiding	1
2	Bureauonderzoek	3
2.1	Landschappelijke en bodemkundige situering	3
2.1.1	<i>Topografische en geomorfologische situering</i>	3
2.1.2	<i>Geologie en bodem</i>	5
2.2	Historiek en cartografische bronnen.....	8
2.2.1	<i>Historiek</i>	8
2.2.2	<i>Cartografische bronnen</i>	8
2.3	Archeologische data	11
3	Methode	13
4	Resultaten	16
4.1	Bodem	16
4.2	Spoor- en vondstbeschrijving en interpretatie	18
5	Besluit	20
5.1	Algemeen.....	20
5.2	Beantwoording onderzoeksvragen	20
5.3	Advies	23
6	Bibliografie	24
7	Lijst met figuren	25
8	Bijlagen	26
8.1	Sporenlijst	26
8.2	Fotolijst	26
8.3	Vondstenlijst	28
8.4	Digitale versie van het rapport en het fotomateriaal	28
8.5	Dagrapporten.....	29

Technische fiche

Naam site:	Mol, Molderdijk
Onderzoek:	Archeologische prospectie met ingreep in de bodem
Ligging:	Molderdijk
Kadaster:	Afdeling 4, Sectie F, Percelen: 1428C, 1430G, 1431C2, 1433V3
Coördinaten:	Noord: X: 5.1230 Y: 51.1815 Zuid: X: 5.1232 Y: 51.1803 Oost: X: 5.1247 Y: 51.1803 West: X: 5.1221 Y: 51.1812
Opdrachtgever:	Colruyt Group
Uitvoerder:	BAAC Vlaanderen bvba
Projectcode BAAC:	2016-447
Projectleiding:	Tina Dyselinck
Vergunningsnummer:	2016/330
Naam aanvrager:	Tina Dyselinck
Terreinwerk:	Tina Dyselinck, Ron Bakx, Michiel Steenhoudt
Verwerking:	Tina Dyselinck, Erik Verbeke
Trajectbegeleiding:	Sofie Debruyne (Agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen)
Bewaarplaats archief:	BAAC Vlaanderen bvba (tijdelijk)
Grootte projectgebied:	11.141 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte:	1354 m ²
Reden van de ingreep:	Realisatie van handelsproject met drie nieuwe winkels, 140 parkeerplaatsen en groenaanleg.
Bijzondere voorwaarden:	Opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed.
Archeologische verwachting:	Door de ligging van het plangebied nabij het oude centrum van Mol, op een invalsweg naar de Markt en de ligging op de rand van de Netevallei kunnen archeologische sporen verwacht worden.
Resultaten:	Met uitzondering van een oude perceelsgreppel, zijn geen sporen aangetroffen in het plangebied die voor 1950 gedateerd kunnen worden. De aangetroffen sporen zijn allen direct terug te brengen tot voormalige panden en gebouwen, die recent zijn gesloopt.

1 Inleiding

Naar aanleiding van de realisatie van de nieuwbouw van drie winkelpanden, de aanleg van 140 parkeerplaatsen, groenaanleg, het rooien van bomen en de sloop van een bestaand winkelpand en naburig woonhuis aan de Molderdijk voerde BAAC Vlaanderen een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uit. Dit onderzoek gebeurde in opdracht van NV Center Shop All Seasons.

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op orthofoto.¹

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van de Vlaamse Regering 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met het Agentschap Onroerend Erfgoed, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de verkaveling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de prospectie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Het onderzoek werd uitgevoerd op 17 en 18 oktober 2016. Projectverantwoordelijke was Tina Dyselinck. Ron Bakx en Michiel Steenhoudt werkten mee aan het onderzoek. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed Antwerpen, was Sofie Debruyne. Contactpersoon bij de opdrachtgever (NV Center Shop All Seasons) was Sigfrid Gies.

¹ AGIV 2016.

Na dit inleidende hoofdstuk volgt een beknopt bureauonderzoek, met de gekende bodemkundige, historische en archeologische gegevens betreffende het onderzoeksgebied en haar omgeving. Vervolgens wordt de toegepaste methode toegelicht. Daarna worden de resultaten van het archeologische vooronderzoek gepresenteerd. Hieruit volgen een synthese, de beantwoording van de onderzoeksvragen en het advies voor een eventueel vervolgonderzoek.

2 Bureauonderzoek

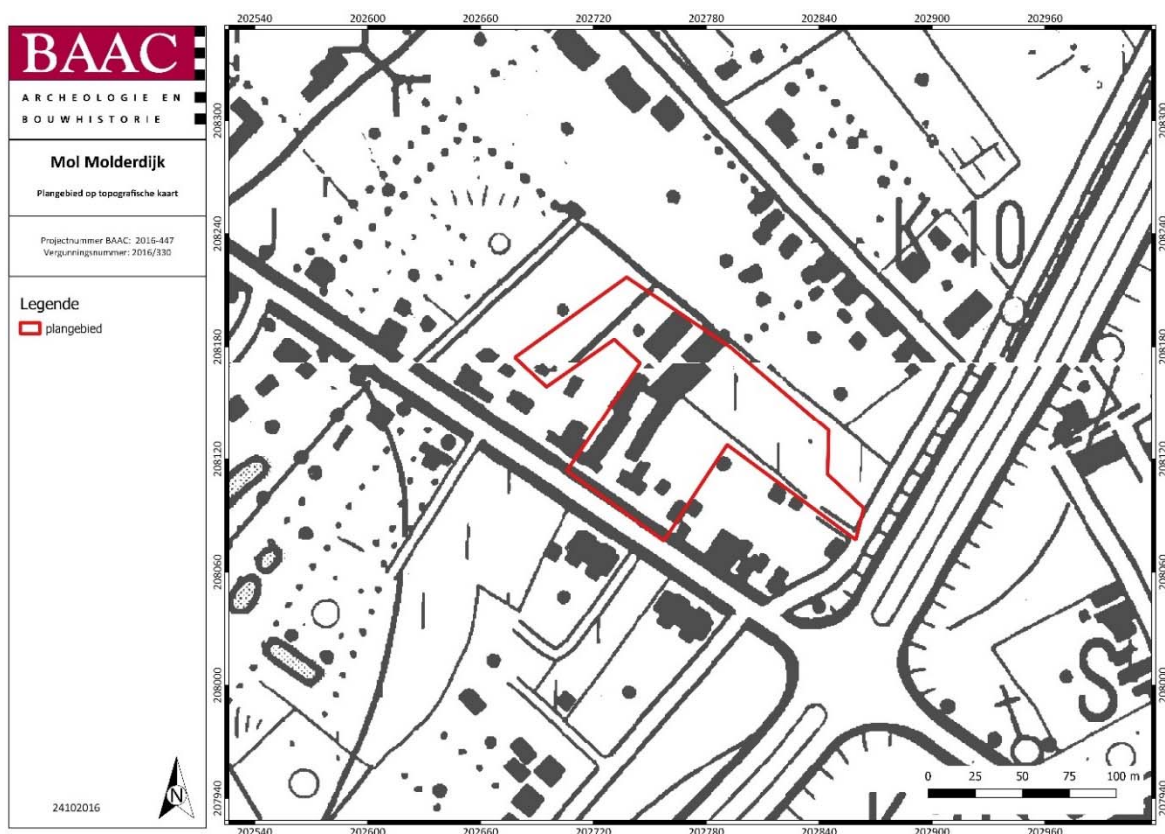
In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie en archeologie met betrekking tot de onderzoekslocatie en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied. Alle kaarten zijn geraadpleegd via AGIV 2016, tenzij anders vermeld.

2.1 Landschappelijke en bodemkundige situering

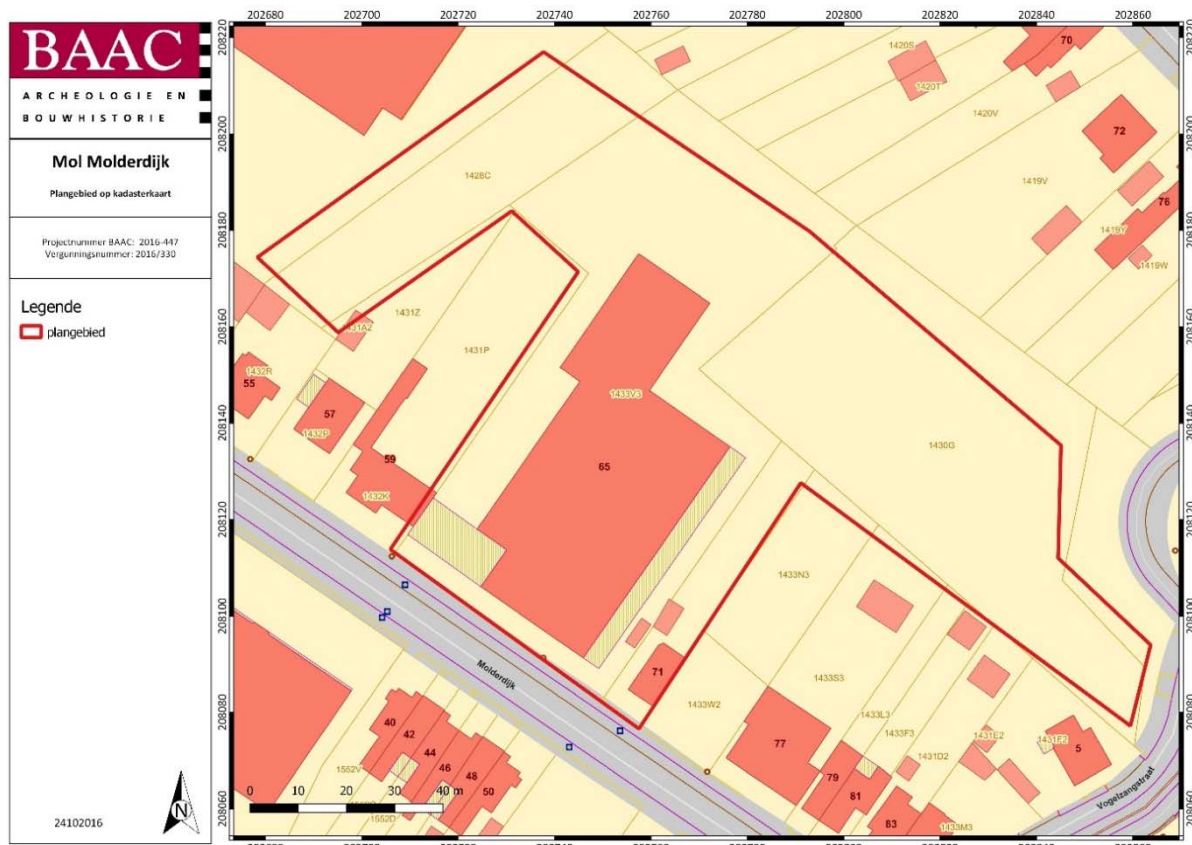
2.1.1 Topografische en geomorfologische situering

Het plangebied situeert zich aan de Molderdijk, ten zuidwesten van de dorpskern van Mol. Mol is gelegen in de provincie Antwerpen. Het onderzoeksgebied omvat de percelen afdeling 4, sectie F, nummers 1428C,1430G,1431C2,1433V3 (Figuur 3).

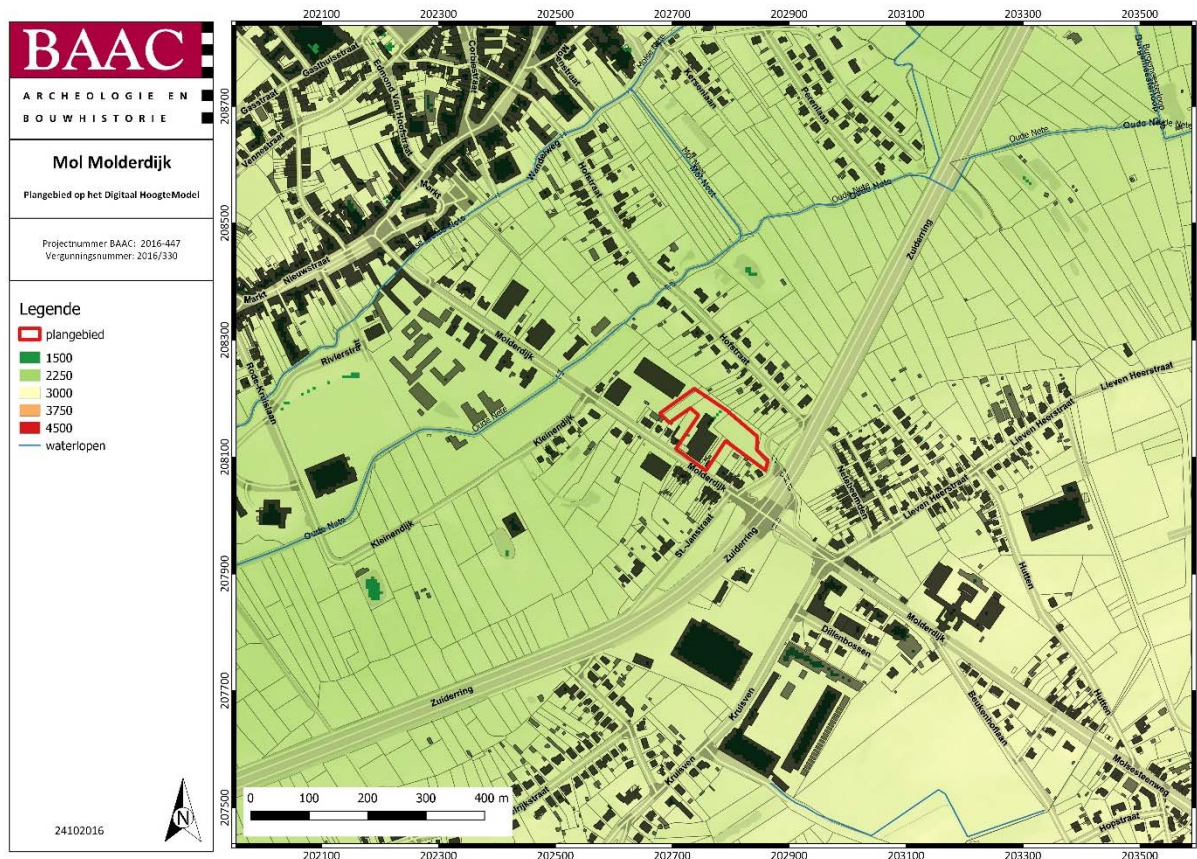
Het plangebied ligt duidelijk in de bredere vallei van de Nete. De hoogtes variëren in het plangebied tussen 25,4 en 26,5 m +TAW. In het hoogteprofiel geeft duidelijk de ophoging of afgraving van delen van het terrein weer.

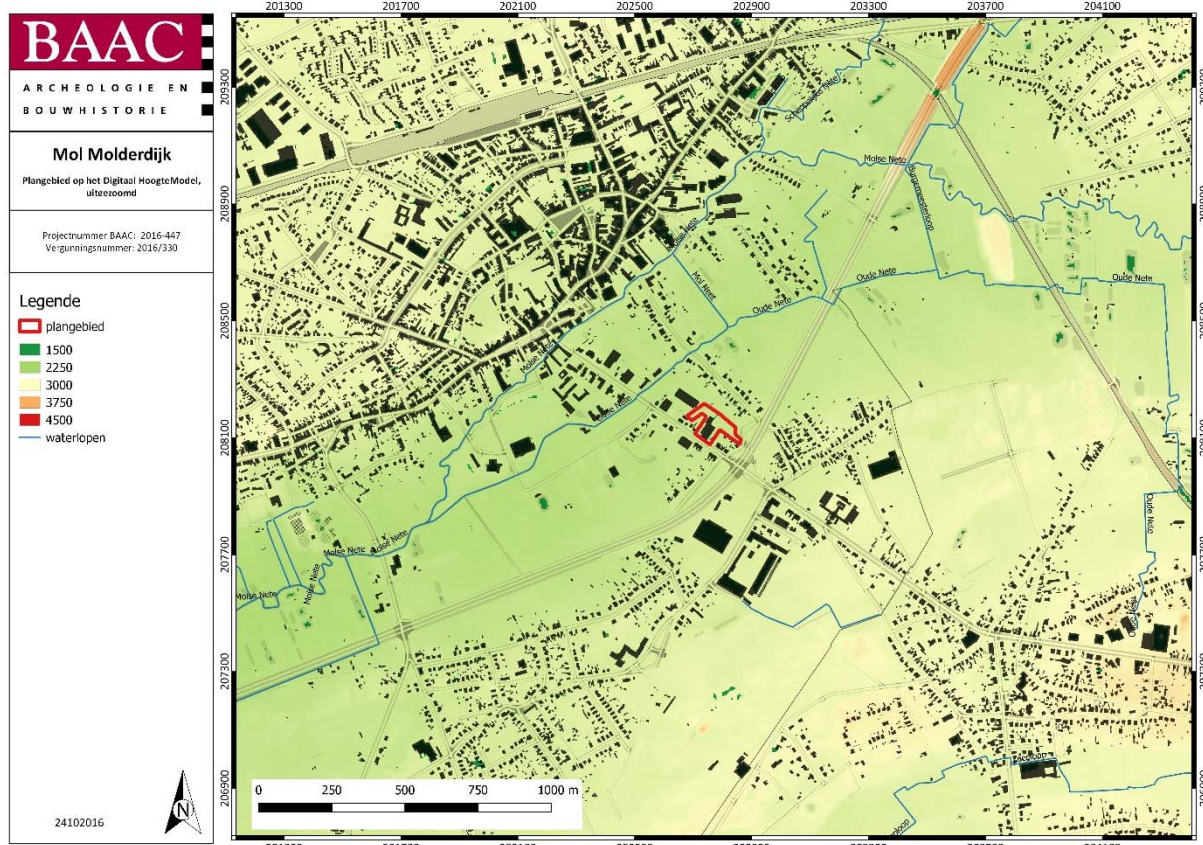
Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart.

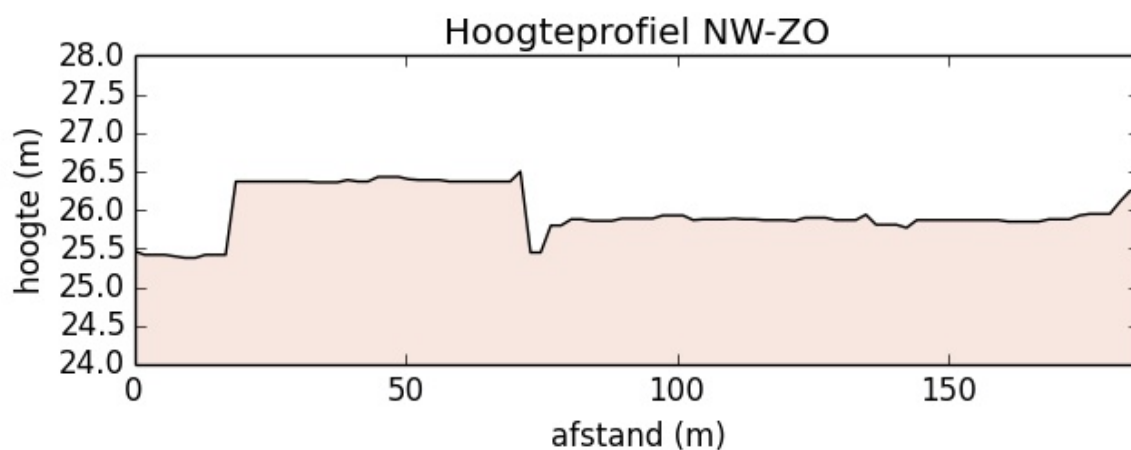
Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart.

Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, met aanduiding van de waterlopen.

Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, uitgezoomd en met aanduiding van de waterlopen.

Figuur 6: Noordwest-zuidoost hoogteprofiel.

2.1.2 Geologie en bodem

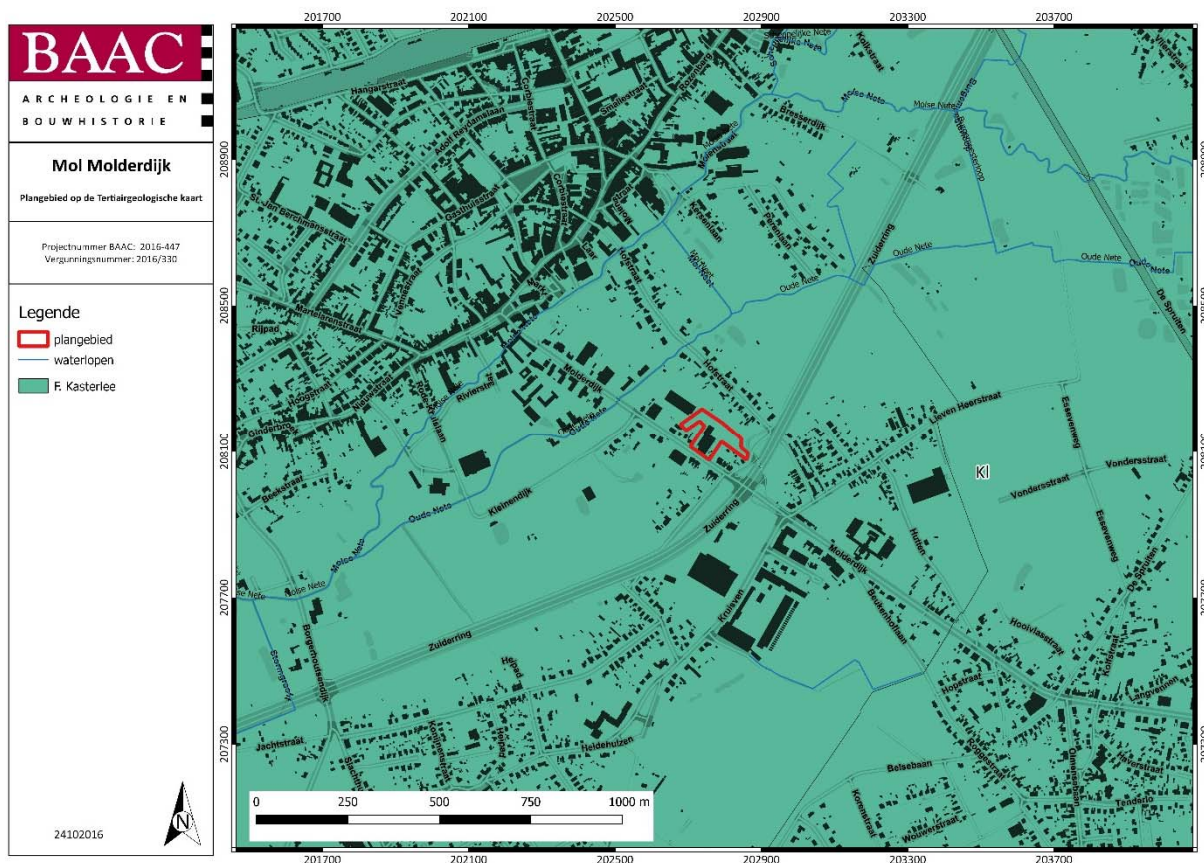
Geografisch gezien behoort Mol tot het zuidwestelijke deel van de Kempen. Het gebied maakt deel uit van de Kempische laagvlakte en wordt grosso modo afgebakend door steden als Lier, Heist-op-den-Berg, Aarschot, Averbode, Westerlo, Geel, Herentals en Nijlen.

Op basis van de *Databank Ondergrond Vlaanderen*² wordt binnen het plangebied het tertiair substraat gevormd door de Formatie van Kasterlee (KI) (Figuur 7), dat bestaat uit bleekgroen tot bruin fijn zand, paarse kleihorizonten, licht glauconiethoudend en micahoudend is, met onderin kleine zwarte silexkeitjes.³

Volgens de quartairgeologische kaart komen in het plangebied fluviatiele afzettingen voor, afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) (FH). Deze afzettingen komen overeen met de riviervallei van de Nete. Onder deze rivierafzettingen bevinden zich mogelijk eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) (ELPw), mogelijk Vroeg-Holoceen of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ). Hieronder zit mogelijk een fluviatiele afzetting van het Weichseliaan (Laat Pleistoceen) (FLPw).

Voorbij de riviervallei bevinden zich voornamelijk eolische afzettingen (1 en 3).

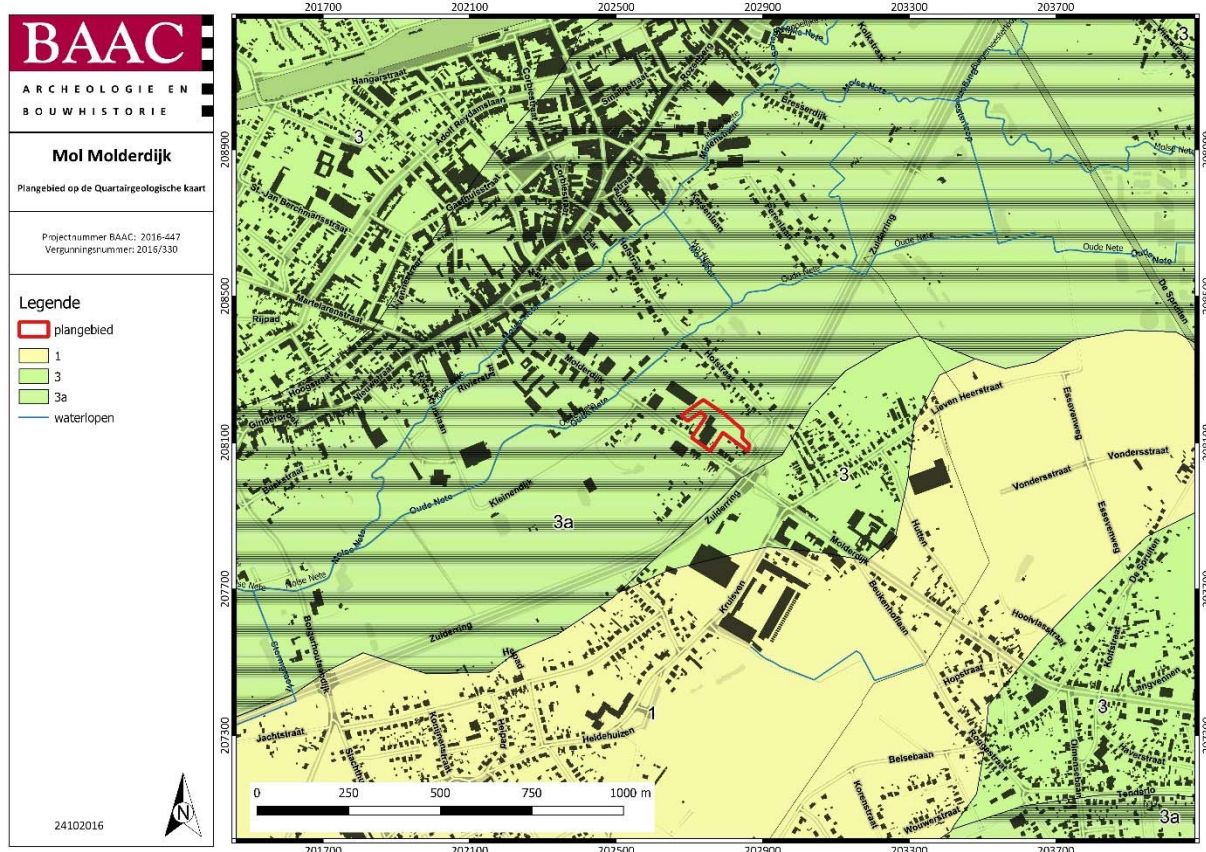
Op de bodemkaart van Vlaanderen is het plangebied gedeeltelijk ingevuld als bebouwde zone (OB) tegen de straatkant aan en als sterk vergraven gronden (OT) in het noordwesten. Het overgrote deel in het centrum en het zuidoosten is ingevuld als matig natte zandbodem met dikke antropogene humus A-horizont (Zdm) (Figuur 10).

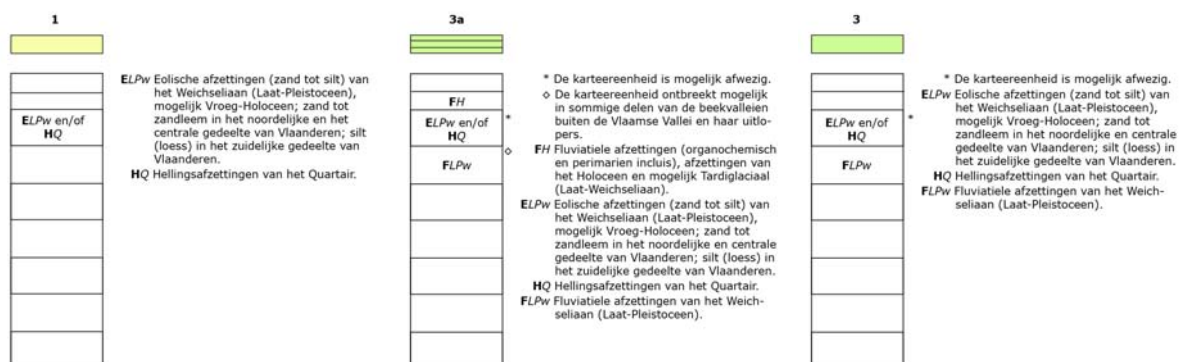
Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart.

² DOV Vlaanderen 2016.

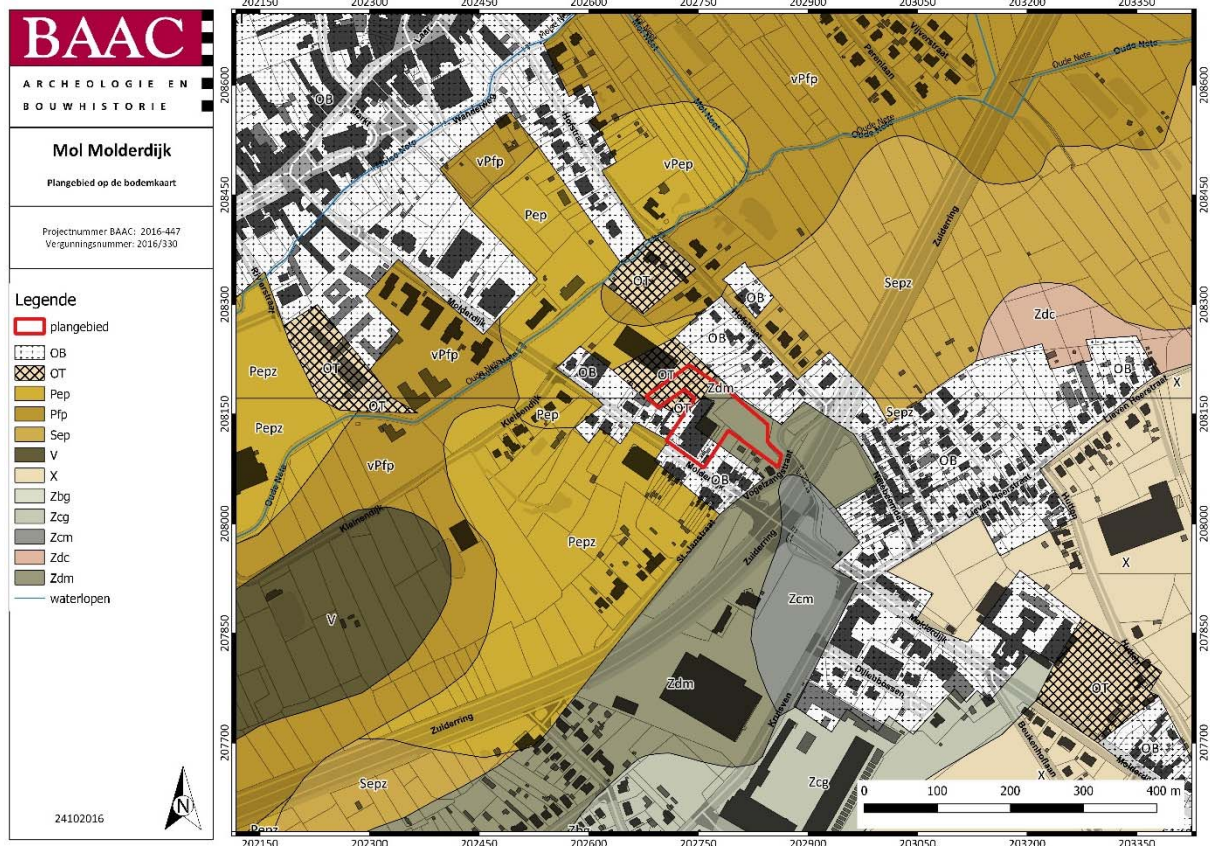
³ Jacobs *et al.* 2010, 27-28.

Figuur 8: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart.

Figuur 9: Legende voor de quartairgeologische kaart.

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.

2.2 Historiek en cartografische bronnen

Binnen dit hoofdstuk wordt eerst een klein historisch overzicht gegeven van het onderzoeksgebied. Daarna worden de reeds gekende archeologische waarden uit de nabije omgeving besproken.

2.2.1 Historiek

Mol is één van de oudste plaatsen van de provincie Antwerpen. Samen met Balen, Dessel en andere stond keizer Zuentibulch het omtrent 896 af aan de Benedictijnerabdij van Corbie bij Amiens (F.). De voorgedij van Mol was zeer uitgestrekt en bevatte ruim 20.000 ha. Door de abdij van Corbie was een kloosterkerk gevestigd die pas in de 15^e eeuw werd afgeschaft.⁴

Volgens andere bronnen wordt het domein van Mol reeds afgestaan aan de abdij van Corbie in 774 door Adelhard. In deze bron wordt ook de verwoesting van Mol vermeld door de Noormannen in 883.⁵

Mol heeft zich verder ontwikkeld langs de loop van de Nete, als baandorp. De Molderdijk is dan de dijk van Mol naar Balen, als belangrijke verbindingsweg.⁶

2.2.2 Cartografische bronnen

Een andere belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd, zijn enkele historische kaarten geraadpleegd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16^e eeuw of later voorhanden zijn. Bovendien moet voorzichtig omgesprongen worden met deze kaarten. Ze zijn soms niet nauwkeurig en gemaakt met een bepaald doel voor ogen dat mee de inhoud van de kaart heeft

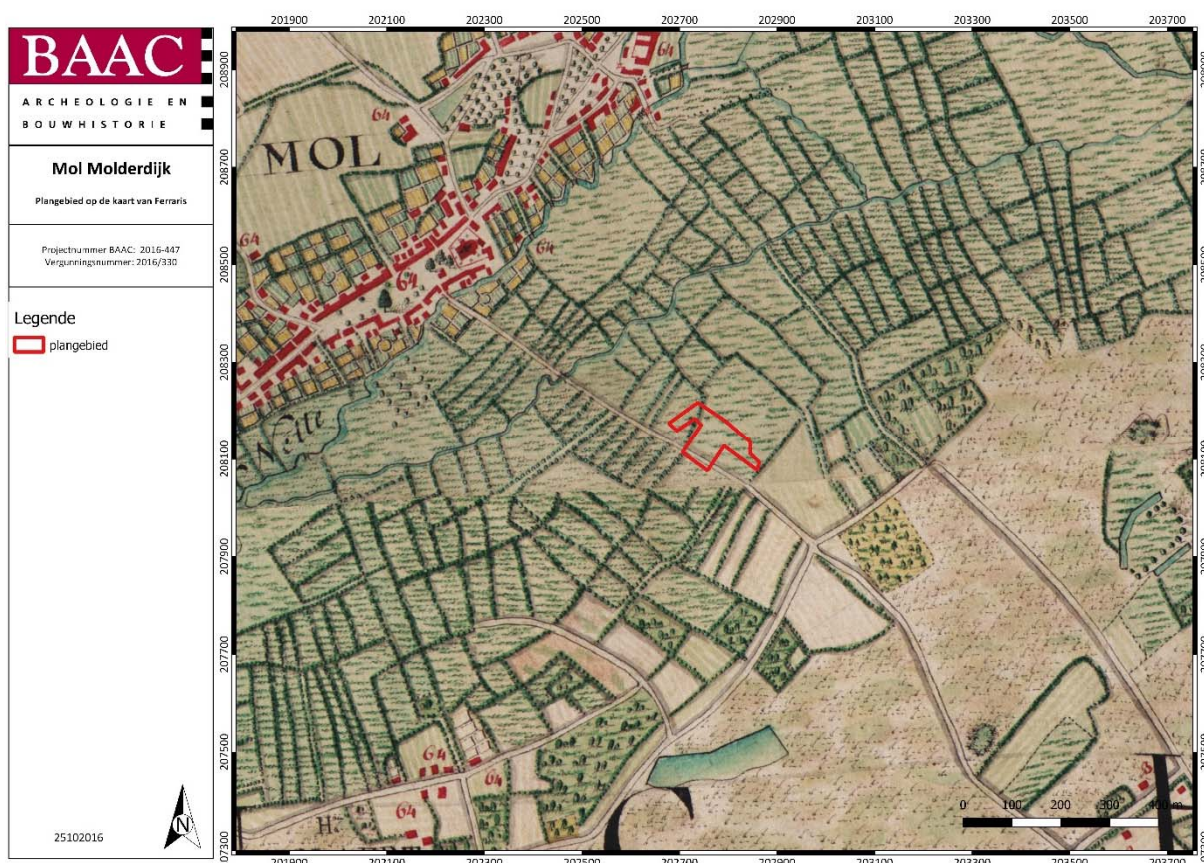
⁴ De Seyn 1934, 924-925.

⁵ Hasquin 1980, 710-712.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016, id107517.

bepaald. De Ferrariskaart is bijvoorbeeld gemaakt voor militaire doeleinden. Bijgevolg zijn perceelsgrenzen slechts bij benadering afgebeeld en wordt er eerder een beeld geschept van de open- of geslotenheid van een landschap. Op de randen van kaartbladen zijn dikwijls fouten waar te nemen (bijvoorbeeld zaken die dubbel staan afgebeeld of incongruenties). Bovendien vertonen de kaartbladen een sterke verschuiving en rotatie naar het noordwesten toe. Op de Poppkaart is dan weer sterk gefocust op perceelsgrenzen maar houdt weinig rekening met de natuurlijke kenmerken van het landschap.

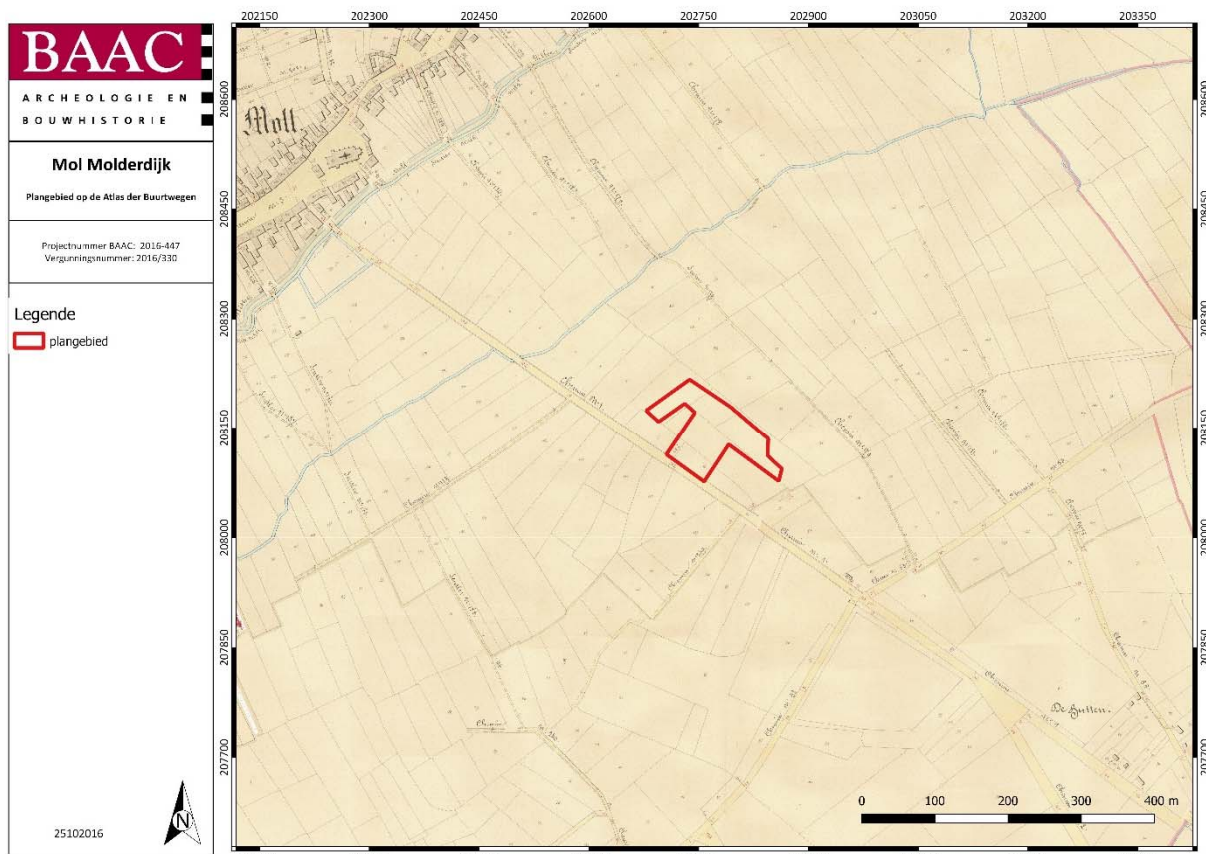
Op de kabinetskaart van Ferraris (1771-1778) kan men het onderzoeksgebied situeren in de vallei van de Nete waar uitsluitend weides zijn aangegeven. De vallei wordt duidelijk geëxploiteerd, gezien de aanduiding van duidelijke perceleringen en heggen. De Molderdijk is prominent aanwezig in dit natte landschap (Figuur 11).

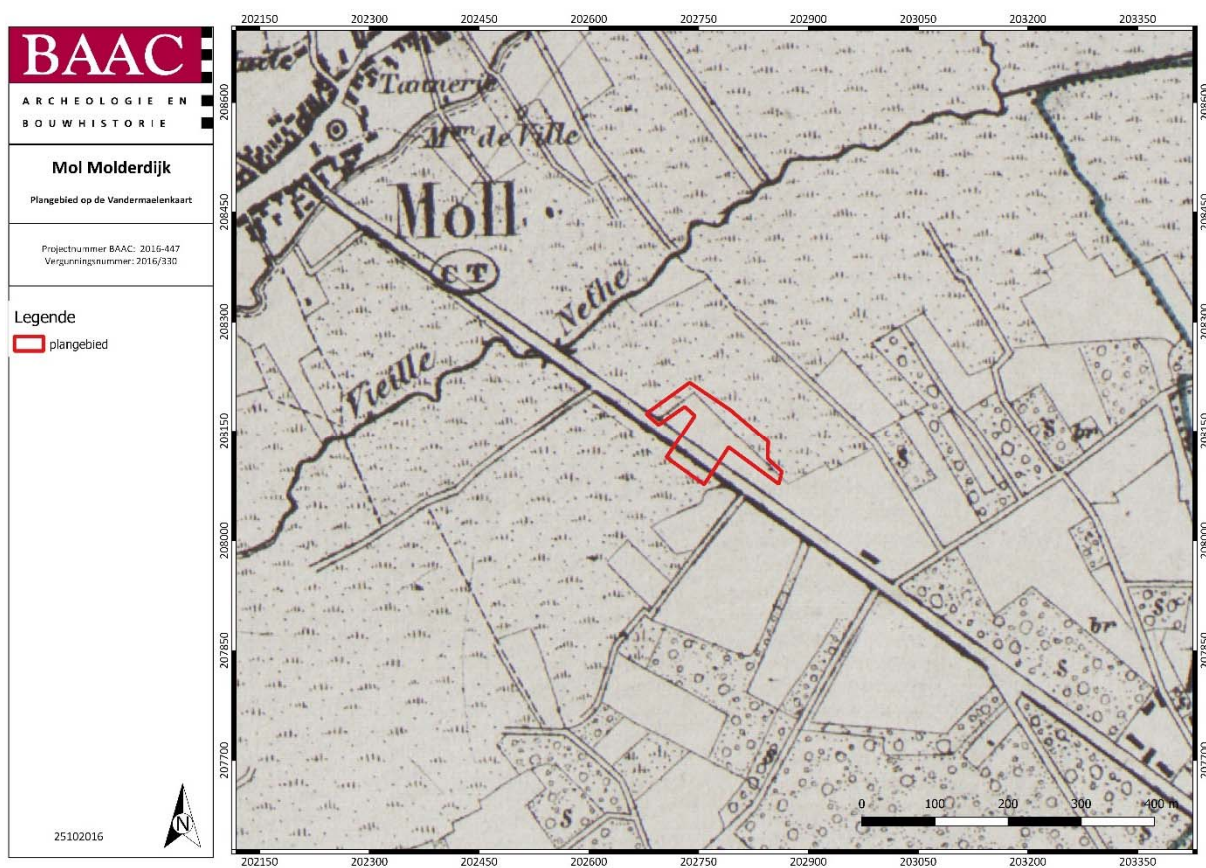
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart.

Op de Atlas der Buurtwegen (1840) is Mol sterk uitgebouwd en ook in de Netevallei zijn tal van wegen aangelegd.

De topografische Vandermaelenkaart (1846-1854) geeft minder informatie op wat betreft percelering, maar er valt iets meer af te leiden over het landgebruik. Zo is ter hoogte van het plangebied al een deel van het terrein als akkerland in gebruik genomen. Het gaat hierbij om een stuk langs de Molderdijk. De overige gronden in de Netevallei zijn nog steeds als weiland ingekleurd. Hier is geen verdere percelering aangegeven, waardoor de aanduiding van percelering in de vorm van heggen op de kaart van Ferraris mogelijke een artistieke inkleuring was op dit oudere kaart.

Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen.

Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de Vandermaelenkaart.

2.3 Archeologische data

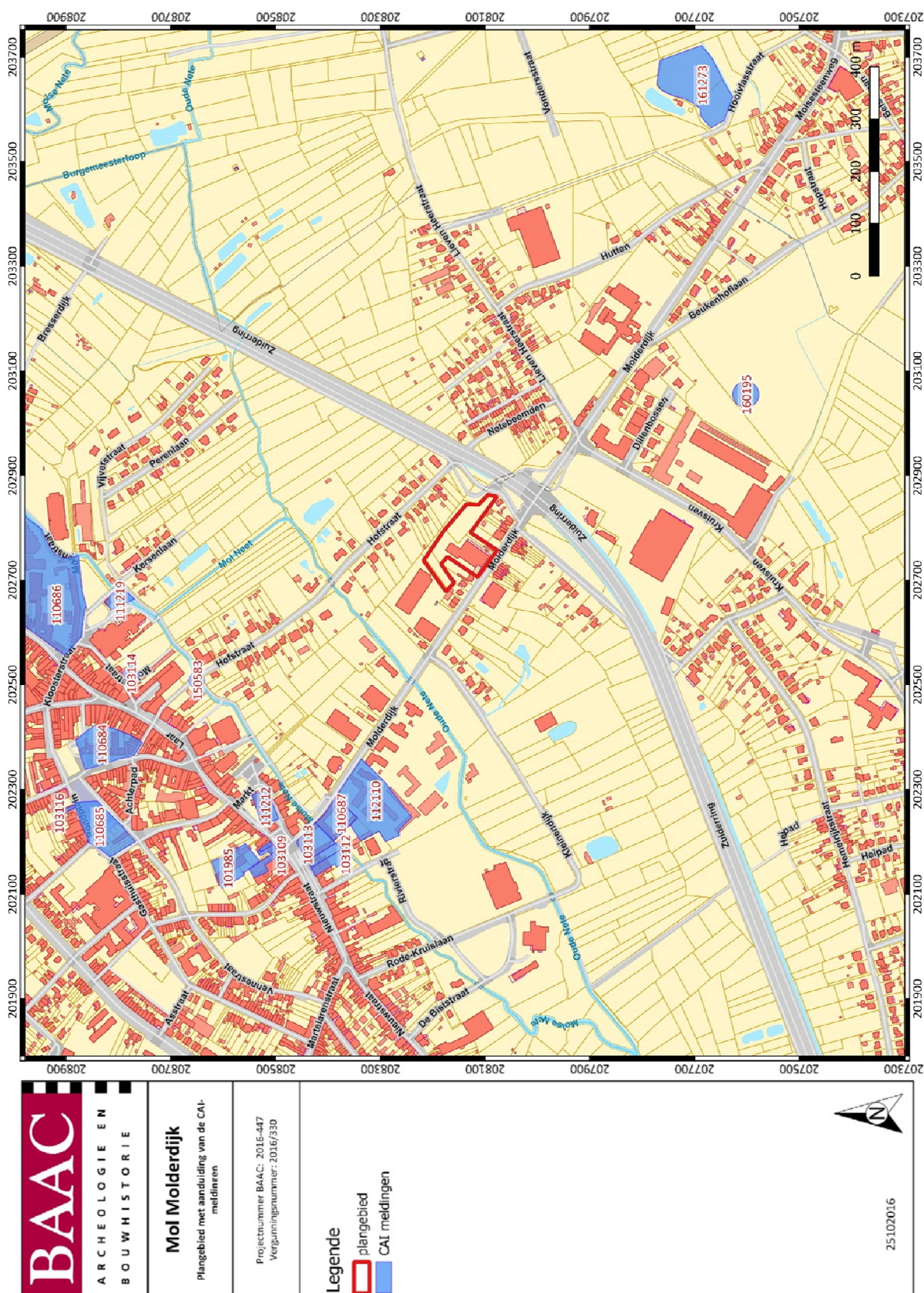
De Centrale Archeologische Inventaris is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen.⁷ Dit overheidsinstrument helpt ons om een inschatting te maken over het archeologisch potentieel van het onderzoeksgebied.

Ter hoogte van het plangebied werden geen archeologische vindplaatsen geregistreerd, wel in de nabije omgeving (Tabel 1 en Figuur 14).

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
161273	BALEN: TENDERLO SCHRANS: SCHANS NT
160195	ACHTERBOS 1: LOSSE VONDST, STUK MALIËNKOLDER
112110	CAMPUS LEEFHUTTEN: MUUR
110687	"DEZE LOCATIE WERD NIET GEVONDEN"
103112	DE LELIE: KONINKLIJKE WAAG EN HUIS 16 ^E EEUW
103113	SINT LODEWIJKGESTICHT: HUIZEN 16 ^E EEUW
103109	HET STEENTJE: HUIS 16 ^E EEUW
111212	SINT-PIETER- EN PAUWELKERK: KERK VROEGE ME
101985	FABRIEK KRINGS: LOSSE VONDST AW VROEGE ME
150583	WANDELWEG I: BRUG
103114	MOLENSTRAAT 8: PASTORIJ 18 ^E EEUW
110684	SCHANS VAN OVERLAAR 1: SCHANS 16 ^E EEUW
110685	SCHANS VAN OVERLAAR 2: SCHANS 17 EEUW
103116	'T ROND: HUIS 18 ^E EEUW
110686	KARMELIETENKLOOSTER ROZENBERG: KLOOSTER 17 ^E EEUW
111219	MOLENHOEKSTRAAT I: MOLEN LME
103108	HET BAXENSHUIS: HUIS 16 ^E EEUW

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied (de records in blauw zijn wegens de schaal van de afbeelding niet zichtbaar op figuur 14).

⁷ Centrale Archeologische Inventaris 2016.

Figuur 14: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving.⁸

⁸ Centrale Archeologische Inventaris 2016.

3 Methode

In dit hoofdstuk wordt de toegepaste methodologie geschetst (werkwijze, planning, aanpak, strategie van het veldwerk).

De prospectie met ingreep in de bodem bestond uit een standaard proefsleuvenonderzoek waarbij de methode van continue sleuven werd gebruikt. De proefsleuven werden ingepland volgens de huidige percelering waarbij de lange zijdes van het perceel werden gevolgd.

Op het meest oostelijke perceel stond nog hoge begroeiing die het uitzetten van de sleuven bemoeilijkte. De kraan heeft hier eerst de begroeiing platgereden en/of verwijderd vooraleer hier kon aangelegd worden. De meest westelijke verharde parking en toegangsweg naar de openbare weg was intact gelaten voor gebruik als werfweg, zoals eerder afgesproken in de startvergadering. Dit oppervlak is ingemeten.

De sleuven werden aangelegd met behulp van een kraan op rupsbanden met gladde graafbak van 2 m. In elke sleuf werd machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante en leesbare niveau; dit onder begeleiding van minstens één archeoloog.

In totaal werden 11 sleuven en één kijkvenster aangelegd. Een deel van de oorspronkelijk aangeduide sleuven op het voorgestelde puttenplan konden niet (volledig) worden aangelegd. De reden hiervoor was de aanwezigheid van de zeer massieve verharding ter hoogte van het gesloopte winkelpand. Hier kon nauwelijks doorgelopen worden met de gladde kraanbak. Om toch informatie te verzamelen over de bodemopbouw ter hoogte van dit winkelpand is de tweede dag een getande kraanbak voorzien om deze laag te doorbreken. Werkput 10 – een kijkvenster ter hoogte van de zuidwestelijke hoek van het winkelpand – is hiermee aangelegd. De overige sleuven zijn wegens gezondheidsrisico's niet verder aangelegd met deze getande bak. In het westelijke deel kon een deel van de sleuven niet worden aangelegd gezien de bomen er niet waren gerood.

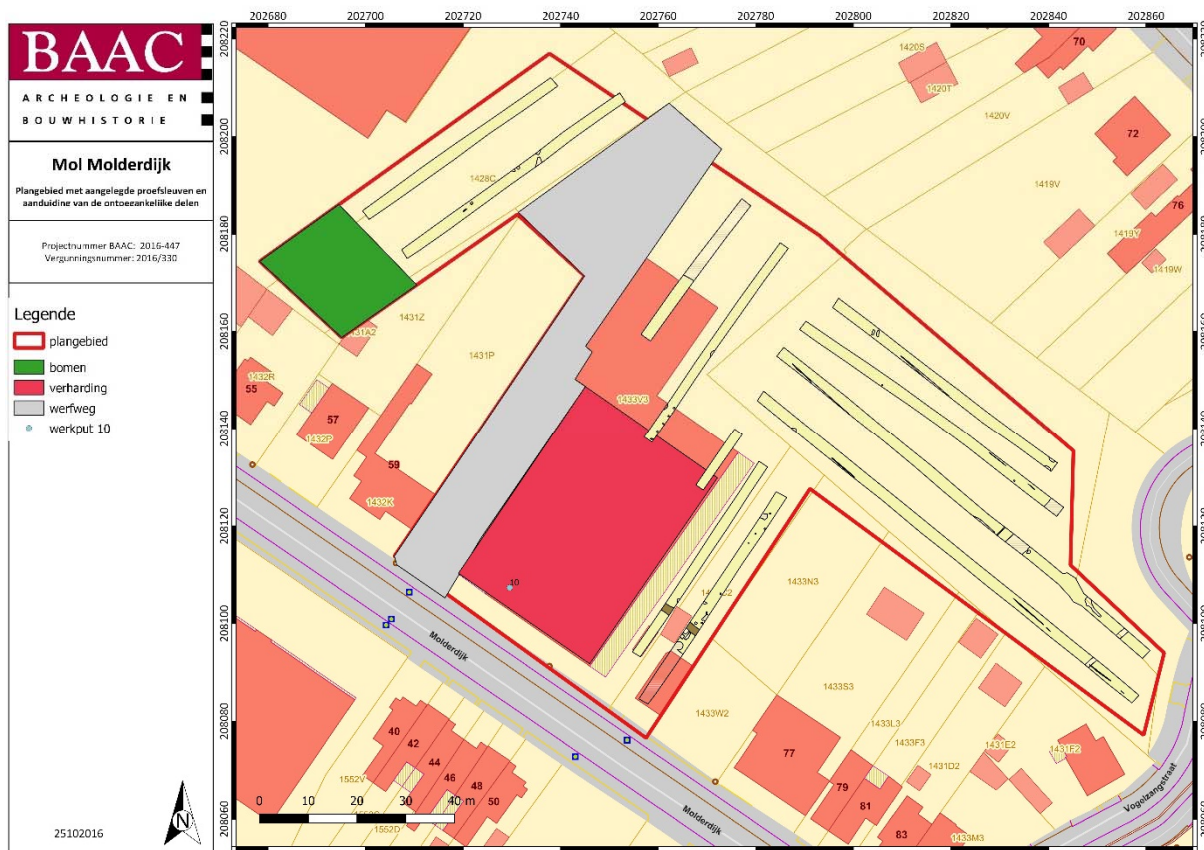
De totale lengte van de sleuven bedroeg 615 m, wat resulteert in een totale oppervlakte van 1230 m². Het kijkvenster had een oppervlakte van 14 m². In totaal werd dus 1244 m² van het plangebied van 11.141 m² onderzocht. Hierbij werd iets meer dan 11% van het terrein geprospecteerd, weliswaar niet evenredig verdeeld over het terrein.

Het maaiveld bevond zich op een hoogte tussen 24,75 m en 26,37 m +TAW, waarbij vooral de metingen ter hoogte van het centrale perceel opvallend hoger zijn dan die in het westelijke en oostelijke perceel. Het vlak werd aangelegd op een hoogte tussen 24,57 m en 25,46 m +TAW, waarbij het terrein licht oploopt naar het zuiden toe. Dit resulteert in zeer diepe sleuven ter hoogte van het afgebroken winkelpand en eerder ondiepe sleuven in het oostelijke en westelijke perceel.

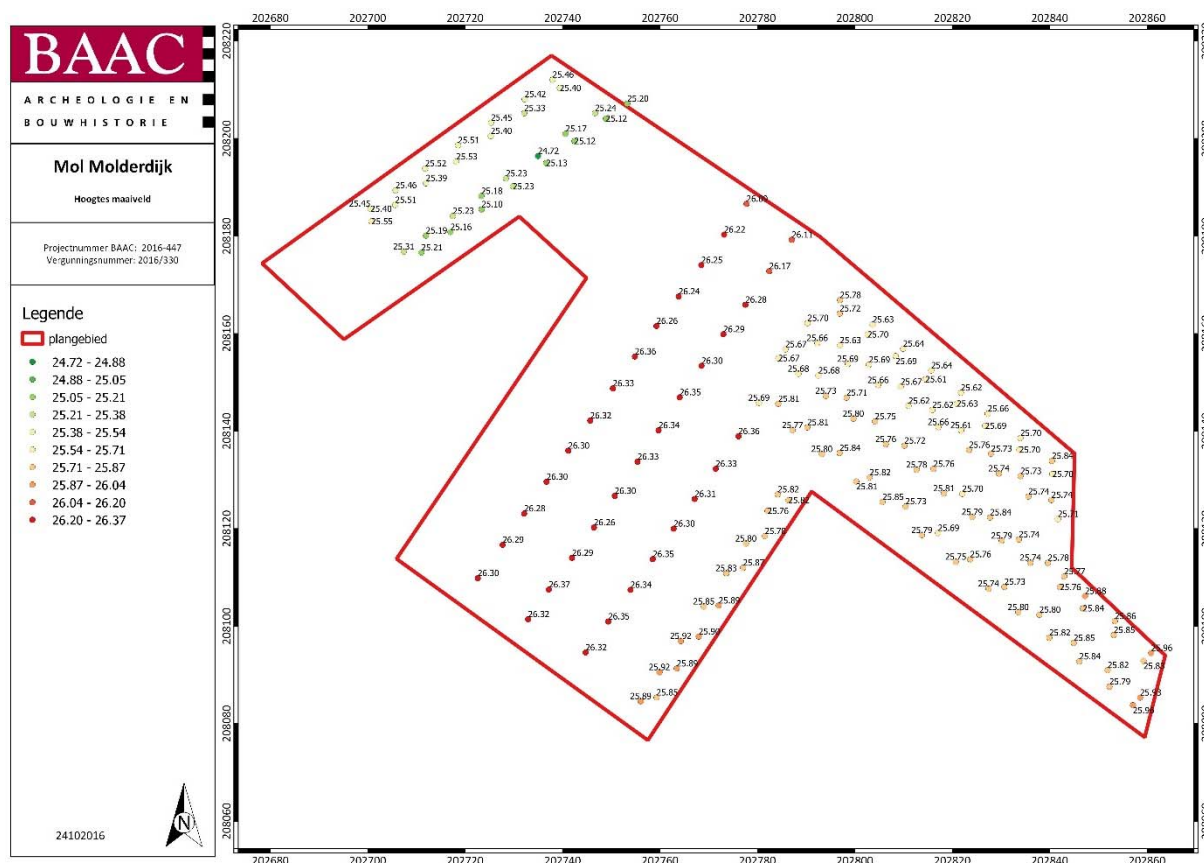
Van alle sleuven werden overzichtsfoto's gemaakt. De sleuven en sporen werden ingetekend door middel van een GPS en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van het programma Qgis werden de verzamelde data van de opgravingsvlakken verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

In werkputten 1, 5, 7, 11 en 12 zijn diepere profielputten aangelegd waarbij min. 30 cm van de moederbodem zichtbaar was. In werkputten 9 en 10 zijn de profielwanden enkel gefotografeerd, niet gedocumenteerd. De locatie van de gedocumenteerde profielen stond in functie van het inzicht in de lokale bodemopbouw (en de diepte van verstoring). De bodemprofielen in werkputten 1, 5, 7, 11 en 12 zijn opgemeten, opgekuist, gefotografeerd, ingetekend op schaal 1:20 en beschreven per horizont.

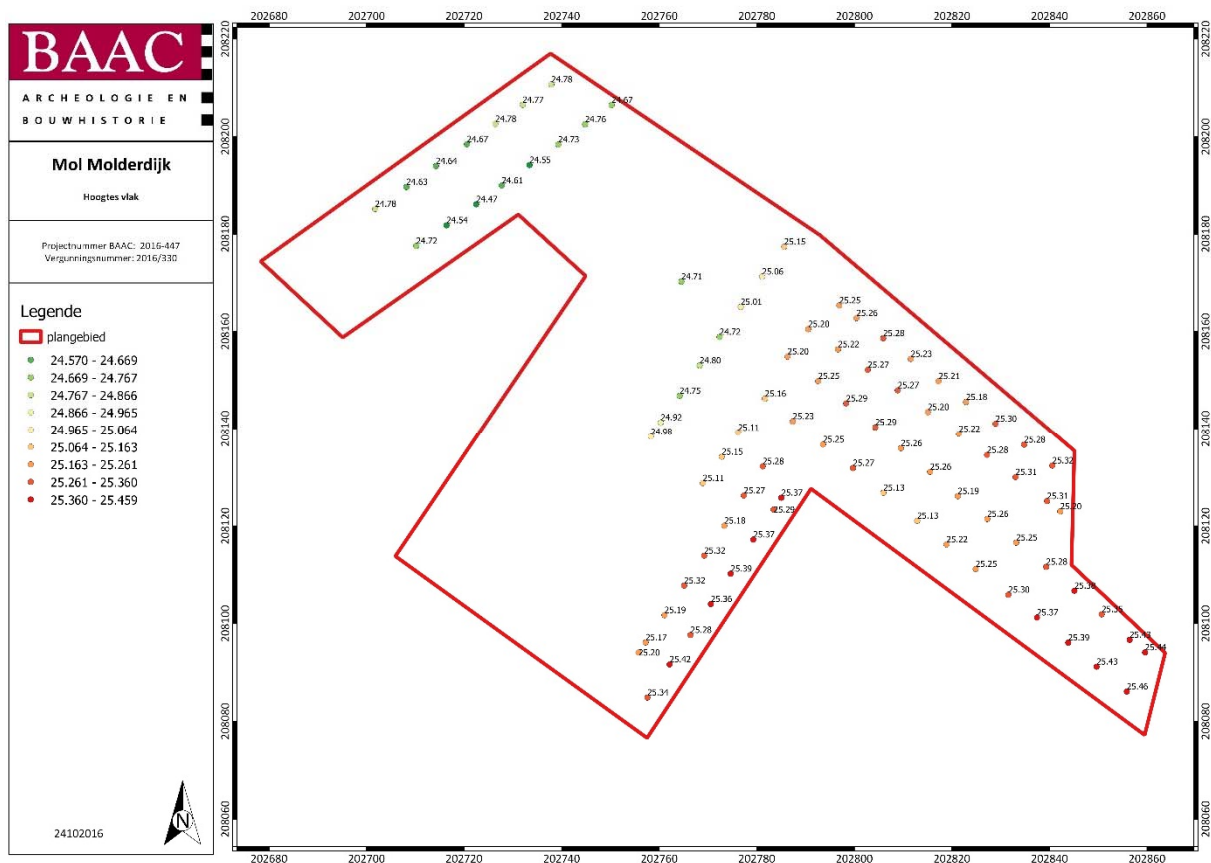
Meteen na afloop van het onderzoek werden de proefsleuven gedicht om verdere degradatie en instabiliteit van het terrein te voorkomen. Dit gebeurde met instemming van het Agentschap Onroerend Erfgoed.

Figuur 15: Aanduiding van de niet toegankelijke delen van het terrein.

Figuur 16: Aanduiding van de maaiveldhoogtes op het terrein.

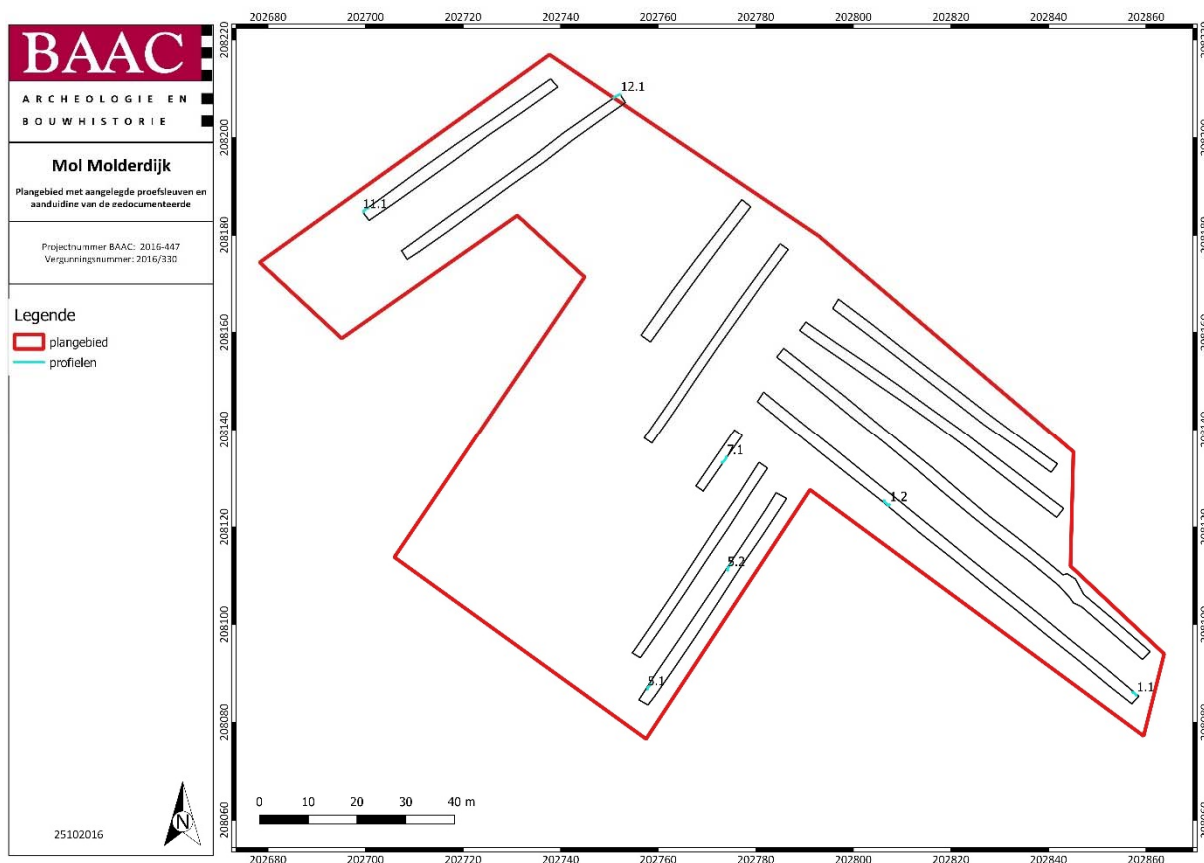

Figuur 17: Aanduiding van de vlakhoogtes in de sleuven.

4 Resultaten

4.1 Bodem

Aan de hand van 7 profielputten werd de bodemopbouw van het terrein bestudeerd.

Figuur 18: Puttenplan met aanduiding van de gedocumenteerde profielen.

Een gelijkaardige bodemopbouw kan over het gehele terrein waargenomen worden, met hier en daar kleine lokale verschillen.

In alle gedocumenteerde profielen was een duidelijk AC-bodemopbouw zichtbaar. Ter hoogte van werkputten 1 tot en met 4 en werkputten 11 en 12 is een scherpe ondergrens zichtbaar waarbij in het veld reeds werd vermoed dat deze grond vermoedelijk is opgebracht nadat de oorspronkelijke bodem is afgegraven. Hier en daar is onder deze scherpe ondergrens nog wat bioturbatie van de originele bodem zichtbaar. In werkput 11 was nog een dikker stuk van de originele Ap bewaard (zo'n 10 cm) waaruit twee vondsten zijn gehaald die tussen de 2^e helft van de 16^e eeuw en 1^e helft van de 17^e eeuw gedateerd worden (zie 4.2). De C-horizont getuigt van sterke uitloging en natte condities. Het grondwater stond vrij hoog.

In de profielen van werkput 5 is eenzelfde bodemopbouw zichtbaar. Hier is het wel duidelijk dat de locatie van de sleuf aangelegd werd in een tuin van een huis. De A-horizont is er lichter bruin en bevat meer humus. Er zijn meer recente mollengangen zichtbaar. Eronder bevindt zich een lichtgrijze, dunne laag die wat uitloging vertoont. Eronder de gewoonlijke C-horizont die ook in de andere profielen was waargenomen. Er zijn wel duidelijk meer wormengangen zichtbaar.

Het profiel in werkput 7 is kenmerkend voor de profielen ter hoogte van het winkelpand en parking. Hier is het terrein duidelijk sterk opgehoogd met allerlei puinlagen. In bepaalde zones waren deze puinlagen sterk vervuild en bevatten ze naast puin ook allerlei afbraakmateriaal. Onder deze puinlagen

is een vergelijkbare bodemopbouw zichtbaar die ook opgetekend werd in de werkputten 1, 2, 3, 4, 11 en 12. De A-horizont is er afgedekt met de puinlagen en bevindt zich, met scherpe ondergrens, op een sterk uitgeoogde C-horizont.

Figuur 19: Foto's van het profiel in werkput 1 (1.1) en in werkput 11 (11.1).

Figuur 20: Foto's van de profielen in werkput 5 (5.2) en werkput 7 (7.1).

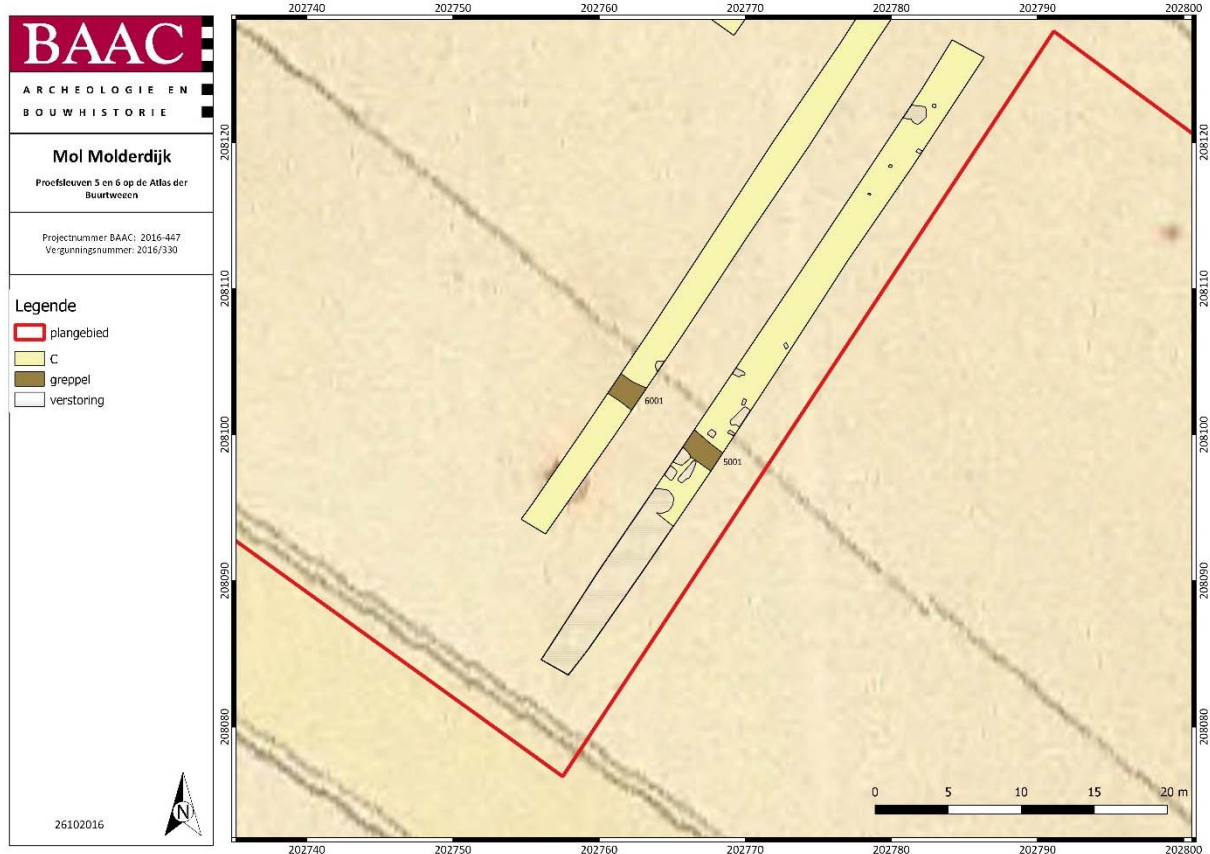
Figuur 21: Foto's van de niet gedocumenteerde profielen in werkput 9 en werkput 10.

4.2 Spoor- en vondstbeschrijving en interpretatie

In totaal werden slechts twee sporen aangetroffen die niet van subrecente aard zijn en kunnen niet toegewezen worden aan de recente bebouwing en de afbraak ervan. Het gaat hierbij om de sporen S5001 en S6001, twee greppels die in werkputten 5 en 6 zijn aangetroffen. Beide greppelfragmenten vormen samen een greppel die parallel loopt aan de Molderdijk. Volgens de historische kaarten gaat het om het verlengde van de daar aanwezige perceelsgrens. In de vulling van de greppel zijn een scherf steengoed gevonden en een klein fragment roodbakkend geglaazuurd aardewerk. Hieruit kan een datering in de nieuwe tijd (15^e – 18^e eeuw) vooropgesteld worden.

vnr	context	aantal	beschrijving	datering
1		1	bierfles	Voor 1968
2	S5001	1	Roodbakkend, geglaazuurd	15 ^e -18 ^e eeuw
2	S5001	1	Oortje steengoed kan	15 ^e -18 ^e eeuw
3	Ap2	1	Pijpesteeltje	
3	Ap2	1	Polychroom majolica	1550-1650

Tabel 2: Vondstdeterminatietabel (determinatie door O. Van Remoorter).

Figuur 22: Detail van de allesporenkaart ter hoogte van S5001 en S6001, geplot op de Atlas der Buurtwegen (1840).

Bij de aanleg van het profiel in werkput 11 is uit de oude Ap wat vondstmateriaal gerecupereerd. Het gaat om een fragment van een pijpsteeltje en een scherf van vermoedelijk een polychroom majolicabord. Beide vondsten dateren vrij nauw tussen de tweede helft van de 16^e eeuw en de eerste helft van de 17^e eeuw.

De verstoringen in het zuiden van werkput 5 zijn de restanten van de uitbraak en mogelijke voorlopers van het huis dat op dit perceel is afgebroken. Uit deze verstoring is een bierfles gehaald met opschrift 'chasse royale' uit 'auderghem'. Deze brouwerij is overgenomen en gesloten door Artois in 1968, wat de fles voor deze datum dateert.

5 Besluit

5.1 Algemeen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek te Mol-Molderdijk zijn weinig sporen en vondsten aangetroffen. De meeste sporen konden gerelateerd worden aan de recente sloop van de gebouwen op de locatie. In werkputten 5 en 6 is een greppel aangetroffen die waarschijnlijk geïnterpreteerd kan worden als een perceelsgreppel. Op basis van het vondstmateriaal kan deze mogelijk teruggaan tot de 16^e eeuw. Uit de profielen is gebleken dat het volledige terrein is afgegraven tot op de C-horizont waarna een A-horizont is teruggezet. Enkele in het uiterste westen, werkputten 11 en 12, is nog een klein restant van de oude Ap-horizont bewaard. Hieruit is vondstmateriaal gehaald dat dateert tussen 1550 en 1650.

Het centrale deel, de locatie van het oude winkelpand en parking, is sterk opgehoogd met puinlagen maar evengoed met afval en vervuiling.

5.2 Beantwoording onderzoeksvragen

- Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?

Er zijn in de profielen puinlagen aangetroffen, ter ophoging van het centrale deel, een A-horizont, mogelijk geploegd, maar waarschijnlijk niet origineel, een restant van de originele Ap uit de 16^e-17^e eeuw met eronder de C-horizont. In alle gevallen is bij de overgang van de recente Ap naar de onderliggende horizonten een scherpe begrenzing waargenomen. De C-horizont is sterk uitgelopen en wijst op een natte omgeving.

- In hoeverre is de bodemopbouw intact?

De bodemopbouw is niet intact, gezien de bovengrond is afgegraven.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context?

De aangetroffen C-horizont getuigt van een natte bodemcontext, wat overeen komt met de locatie van het plangebied in de riviervallei van de Nete.

- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?

De bovengrond op de locatie is afgegraven. Van het westelijke deel is dit reeds gedocumenteerd op de bodemkaart. De andere delen zijn vermoedelijk na het opmaken van de bodemkaart afgegraven.

- Zijn er tekenen van erosie of (andere) verstoringen?

De bodem is over het gehele terrein afgegraven.

- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?

De Ap onder de puinlagen kan beschouwd worden als een begraven bodem. Deze is echter van subrecente aard gezien het terrein na de jaren 70 is afgegraven en terug aangevuld.

- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

Er zijn slechts twee antropogene sporen gedocumenteerd: S5001 en S6001. Beide maken deel uit van een perceelsgreppel die is gedocumenteerd op de Atlas der Buurtwegen. Uit deze greppel is materiaal gehaald dat tussen de 15^e en de 18^e eeuw kan gedateerd worden.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?

Er zijn twee antropogene sporen gedocumenteerd, naast tal van recente verstoringen en enkele natuurlijke sporen.

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

De bewaringstoestand van de greppel is niet getoetst.

- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?

De greppel bevindt zich parallel aan de Molderdijk en is vermoedelijk gegraven ter afwatering van het laaggelegen gebied.

- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, welke?

De bodem is uitermate nat en ongeschikt voor bewoning. Op deze gronden kunnen wel off-site fenomenen verwacht worden of sporen die gerelateerd zijn aan een dergelijke natte grond, zoals waterputten, rootkuilen, veedriften, ...

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

De sporen zijn onderdelen van 1 greppel.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

De greppel is gedateerd in de nieuwe tijd.

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?

Er is geen vindplaats geduid.

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

Niet van toepassing.

- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja, hoeveel niveaus zijn te onderscheiden? Wat is de omvang? Komen oversnijdingen voor? Wat is het geschatte aantal individuen?

Er zijn geen indicaties voor funeraire contexten.

- Kunnen de sporen in verband staan met nabijgelegen gekende archeologische vindplaatsen, of bouwkundig of landschappelijk erfgoed?

Niet van toepassing

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Niet van toepassing

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

Niet van toepassing

- Wat zijn mogelijke maatregelen voor behoud in situ van waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling?

Niet van toepassing

- Indien waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling niet in situ bewaard kunnen blijven:

- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

Niet van toepassing

- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij de aanpak van het vervolgonderzoek?

Niet van toepassing

- Welke vraagstellingen zijn relevant voor vervolgonderzoek?

Niet van toepassing

- Is voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijk onderzoek nodig? Zo ja, welke type(s) van stalen kunnen kenniswinst opleveren en in welke hoeveelheid?

Niet van toepassing

- Is de gehanteerde methodiek effectief gebleken en was een optimale evaluatie van het archeologisch bodemarchief mogelijk? Zo nee, welke alternatieve uitvoeringswijzen kunnen tot betere resultaten leiden?

De gehanteerde methode heeft een voldoende beeld kunnen schetsen van de archeologische waarde van het gebied. Mogelijk had een booronderzoek reeds delen van het terrein kunnen afschrijven als zijnde ongeschikt voor archeologische vondsten.

5.3 Advies

Er wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd voor het plangebied aan de Molderdijk te Mol. Er wordt geadviseerd de terreinen vrij te geven voor de verdere ontwikkeling.

6 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Molderdijk, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/107517> (geraadpleegd op 25 oktober 2016).

DE SEYN, E. 1934: *Geschied- en aardrijkskundig woordenboek der Belgische gemeenten*, Turnhout.

Hasquin H., 1980. *Gemeenten van België: Geschiedkundig en administratief-geografisch woordenboek*, Brussel: Gemeentekrediet van België.

AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2016: *Geopunt Vlaanderen* [online], <http://www.geopunt.be> (geraadpleegd op 25 oktober 2016).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2016: [online], <https://cai.onroenderfgoed.be> (geraadpleegd op 25 oktober 2016).

DOV VLAANDEREN 2016: Databank Ondergrond Vlaanderen [online], <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/index.html> (geraadpleegd op 24/25 oktober 2016).

7 Lijst met figuren

Figuur 1: Situering onderzoeksgebied op orthofoto	1
Figuur 2: Situering onderzoeksgebied op de topografische kaart	3
Figuur 3: Situering onderzoeksgebied op de kadasterkaart	4
Figuur 4: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, met aanduiding van de waterlopen	4
Figuur 5: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel, uitgezoomd en met aanduiding van de waterlopen	5
Figuur 6: Noordwest-zuidoost hoogteprofiel	5
Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op de tertiairgeologische kaart	6
Figuur 8: Situering onderzoeksgebied op de quartairgeologische kaart	7
Figuur 9: Legende voor de quartairgeologische kaart	7
Figuur 10 Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart van Vlaanderen.....	8
Figuur 11: Situering van het onderzoeksgebied op de Ferrariskaart.....	9
Figuur 12: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen	10
Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de Vandermaelenkaart	10
Figuur 14: CAI-kaart van het onderzoeksgebied met de archeologische vindplaatsen in de omgeving	12
Figuur 15: Aanduiding van de niet toegankelijke delen van het terrein.....	14
Figuur 16: Aanduiding van de maaiveldhoogtes op het terrein	14
Figuur 17: Aanduiding van de vlakhoogtes in de sleuven	15
Figuur 18: Puttenplan met aanduiding van de gedocumenteerde profielen.	16
Figuur 19: Foto's van het profiel in werkput 1 (1.1) en in werkput 11 (11.1).....	17
Figuur 20: Foto's van de profielen in werkput 5 (5.2) en werkput 7 (7.1).	17
Figuur 21: Foto's van de niet gedocumenteerde profielen in werkput 9 en werkput 10.....	18
Figuur 22: Detail van de ASK ter hoogte van S5001 en S6001, geplot op de Atlas der Buurtwegen (1840).....	19

8 Bijlagen

8.1 Sporenlijst

Spoor	WP	Vlak	Interpretatie	Vorm	Kleur	Inclusies	Hom/Het	Textuur	Spoorrelaties	Datering	Datum
5001	5	1	Greppel	Rechthoekig	DGrBr	Baksteenpuin, AW, mossel	Hom	Zs4		NT	17/10/2016
6001	6	1	Greppel	Rechthoekig	DGrBr	Glas (recent)	Hom	Zs4	Vervolg van S5001	NT	17/10/2016

8.2 Fotolijst

Foto	WP	Vlak	Spoor	Beschrijving	richting	Opmerking	datum
PA170001				overzicht terrein			
PA170002				overzicht terrein			
PA170003				overzicht terrein			
PA170004				overzicht terrein			
PA170005				overzicht terrein			
PA170006				overzicht terrein			
PA170007				overzicht terrein			
PA170008	1	1		vlak	NW		17102016
PA170009	1	1		vlak	NW		17102016
PA170010	1	1		vlak	NW		17102016
PA170011	1	1		vlak	NW		17102016
PA170012	1	1		vlak	NW		17102016
PA170013	1	1		vlak	NW		17102016
PA170014	1	1		vlak	NW		17102016
PA170015	1	1		vlak	NW		17102016
PA170016	1	1		vlak	NW		17102016
PA170017	1	1		vlak	NW		17102016
PA170018	1	1		vlak	NW		17102016
PA170019	1	1		profiel 1.1	N		17102016
PA170020	1	1		profiel 1.1	N		17102016
PA170021	1	1		vlak	NW		17102016
PA170022	1	1		vlak	NW		17102016
PA170023	1	1		vlak	NW		17102016
PA170024	1	1		vlak	NW		17102016
PA170025	1	1		vlak	NW		17102016
PA170026	1	1		vlak	NW		17102016
PA170027	1	1		profiel 1.2	N		17102016
PA170028	1	1		profiel 1.2	N		17102016
PA170029	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170030	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170031	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170032	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170033	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170034	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170035	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170036	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170037	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170038	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170039	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170040	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170041	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170042	2	1		vlak	ZO		17102016
PA170043	2	1		vlak	ZO		17102016

PA170044	2	1	vlak	ZO	17102016
PA170045	2	1	vlak	ZO	17102016
PA170046	2	1	vlak	ZO	17102016
PA170047	2	1	vlak	ZO	17102016
PA170048	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170049	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170050	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170051	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170052	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170053	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170054	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170055	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170056	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170057	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170058	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170059	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170060	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170061	3	1	vlak	ZO	17102016
PA170062	4	1	vlak	NW	17102016
PA170063	4	1	vlak	NW	17102016
PA170064	4	1	vlak	NW	17102016
PA170065	4	1	vlak	NW	17102016
PA170066	4	1	vlak	NW	17102016
PA170067	4	1	vlak	NW	17102016
PA170068	4	1	vlak	NW	17102016
PA170069	4	1	vlak	NW	17102016
PA170070	4	1	vlak	NW	17102016
PA170071	4	1	vlak	NW	17102016
PA170072	4	1	vlak	NW	17102016
PA170073	5	1	vlak	NO	17102016
PA170074	5	1	vlak	NO	17102016
PA170075	5	1	vlak	NO	17102016
PA170076	5	1	vlak	NO	17102016
PA170077	5	1	vlak	NO	17102016
PA170078	5	1	vlak	NO	17102016
PA170079	5	1	vlak	NO	17102016
PA170080	5	1	vlak	NO	17102016
PA170081	5	1	vlak	NO	17102016
PA170082	5	1	vlak	NO	17102016
PA170083	5	1	profiel 5.1	N	17102016
PA170084	5	1	profiel 5.2	N	17102016
PA170085	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170086	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170087	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170088	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170089	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170090	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170091	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170092	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170093	6	1	vlak	ZW	17102016
PA170094	7	1	vlak	ZW	17102016
PA170095	7	1	vlak	ZW	17102016
PA170096	7	1	vlak	ZW	17102016
PA170097	7	1	profiel 7.1	Z	17102016
PA170098	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170099	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170100	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170101	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170102	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170103	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170104	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170105	8	1	vlak	ZW	17102016

PA170106	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170107	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170108	8	1	vlak	ZW	17102016
PA170109	9	1	vlak	ZW	17102016
PA170110	9	1	vlak	ZW	17102016
PA170111	9	1	vlak	ZW	17102016
PA170112	9	1	profiel	NO	17102016
PA170113	9	1	vlak	ZW	17102016
PA170114	9	1	vlak	ZW	17102016
PA170115	9	1	vlak	ZW	17102016
PA180116	10	1	vlak	N	18102016
PA180117	10	1	vlak	N	18102016
PA180118	10	1	vlak	N	18102016
PA180119	10	1	vlak	N	18102016
PA180120	10	1	vlak	N	18102016
PA180121	11	1	profiel 11.1	NW	18102016
PA180122	11	1	vlak	NO	18102016
PA180123	11	1	vlak	NO	18102016
PA180124	11	1	vlak	NO	18102016
PA180125	11	1	vlak	NO	18102016
PA180126	11	1	vlak	NO	18102016
PA180127	11	1	vlak	NO	18102016
PA180128	11	1	vlak	NO	18102016
PA180129	11	1	vlak	NO	18102016
PA180130	11	1	vlak	NO	18102016
PA180131	12	1	vlak	NO	18102016
PA180132	12	1	vlak	NO	18102016
PA180133	12	1	vlak	NO	18102016
PA180134	12	1	vlak	NO	18102016
PA180135	12	1	vlak	NO	18102016
PA180136	12	1	vlak	NO	18102016
PA180137	12	1	vlak	NO	18102016
PA180138	12	1	vlak	NO	18102016
PA180139	12	1	vlak	NO	18102016
PA180140	12	1	vlak	NO	18102016
PA180141	12	1	vlak	NO	18102016
PA180142	12	1	vlak	NO	18102016
PA180143	12	1	profiel 12.1	NW	18102016
PA180144	12	1	profiel 12.1	NW	18102016

8.3 Vondstenlijst

Vondst	WP	Vlak	Spoor	Vulling	Categorie	Context	Aanvullende info	Datum
1	5	1			GLAS	AAVL	Bierfles chasse royale, Auderghem	17/10/2016
2	5	1	5001		AW (GED)	AAVL		17/10/2016
3	11	1			AW (GED)	AAVL		18/10/2016

8.4 Digitale versie van het rapport en het fotomateriaal

8.5 Dagrappporten

Maandag 17 oktober 2016

Aanwezig: Tina Dyselinck (notulist), Ron Bakx, Michiel Steenhoudt

Weer: bewolkt 19 graden

Kraan: 8u

Bezoek: mr van bedrijf Schoors, buurtbewoners

Werkzaamheden:

Situatie op terrein: gebouwen zijn gesloopt tot op maaiveld en terrein is geëffend. Bomen en struiken op westelijk terrein zijn verwijderd. Bomen en struiken op het oostelijk terrein zijn nog steeds aanwezig.

Kraan begint met verwijderen bomen en struiken op westelijk deel. Proefsleuven worden er uit gezet.

Aanleg proefsleuven 1 t/m 4 in het oostelijk deel. Het archeologisch vlak ligt zeer ondiep. Een recente A(p?), vrij dun, is zichtbaar, eronder nog weinig bioturbatie, en eronder een C die getuigt van waterziek terrein. Het is mogelijk dat de A niet origineel is, zeer scherpe grens met onderliggende bodem. De proefsleuven bevatten enkel wat recente ploegsporen en vergravingen. In het uiterste westen bevindt zich een greppel met recente vulling. In proefsleuf 1 worden drie profielen gedocumenteerd.

Proefsleuven worden uitgezet ter hoogte van het afgebroken huisje en tuin. Dit deel bevindt zich eveneens nog lager, vergelijkbaar aan oostelijk deel. Proefsleuf 5 wordt aangelegd. Zoals verwacht bevinden zich tal van recente vergravingen in het zuiden, tegen de Molderdijk aan, ter hoogte van het voormalig huis. Hier bevindt zich eveneens een oudere greppel (18^e eeuw), S5001.

Proefsleuven worden uitgezet ter hoogte van voormalig winkelpand en parking. De meest westelijke sleuf wordt slechts gedeeltelijk uitgezet, doordat de bewaarde parking breder is. De bewaarde parking wordt ingemeten.

Proefsleuf 6 wordt aangelegd ter hoogte van oprit. De ophoging van het terrein blijkt bereikt door het ophogen BOVEN op de bestaande originele bodem. In de profielen is de oude begraven A nog zichtbaar met eronder de waterzieke C. Er worden op een diepte tussen 150 en 180 cm geen sporen ingetekend op het vlak, enkel recente vergravingen te relateren aan winkelpand.

Proefsleuf 7 kan niet volledig aangelegd worden. De fundering van de vloer binnen het winkelpand is te hard voor een gladde kraanbak te doorbreken. De sleuf, en ook de volgende, worden zo ver mogelijk aangelegd. Er worden enkel recente vergravingen aangetroffen.

Proefsleuven 8 en 9 worden aangelegd ter hoogte van de parking tot een deel binnen het winkelpand. De parking bestaat evengoed uit ophogingen en in proefsleuf 9 uit infiltratiebakken. Deze worden niet uitgebroken, waardoor hier het vlak niet is bereikt.

In ALLE sleuven ter hoogte van het winkelpand is de grond sterk vervuild (afval, puin maar ook geurhinder).

De proefsleuven in het westen worden gedeeltelijk uitgezet. Het kleine sleufje kan niet worden uitgezet wegens op de bewaarde parking.

Afspraak: Morgen komt een kraanbak met tanden om een proefputje te maken in het zuidwestelijk deel van het winkelpand te toetsen.

Dinsdag oktober 2016

Aanwezig: Tina Dyselinck (notulist), Ron Bakx, Michiel Steenhoudt

Weer: bewolkt 15 graden

Kraan: 8u

Bezoek: opdrachtgever

Werkzaamheden:

Aanleg kijkput 10, in de zuidwestelijke hoek van het voormalig winkelpand. Deze put is na waarnemingen direct dichtgegooid wegens geurhinder. Er bevond zich een keldervloer op 198 cm diep. Deze stond vol met ingesijpeld water, sterk vervuild (olielaag en geurhinder). Enkel de locatie van de put is als punt ingemeten. Wel zijn er foto's genomen.

In het westen worden slechts twee proefsleuven aangelegd. Om uit de perceelsgrenzen te blijven, moeten de buitenste sleuven wat naar binnen geschoven worden, waardoor er geen plaats meer was voor een derde sleuf. Beide sleuven getuigen van een zeer natte ondergrond. De meest oostelijke sleuf heeft wat recente verstoringen door planten/bomen. In de profielen is een tweede A(p?) zichtbaar.

Het terrein wordt gedicht.

Alle afwijkingen van het puttenplan zijn doorgesproken met OE en goedgekeurd.